

MOŽNOSTI IMPLEMENTACIJE DIREKTIVE INSPIRE V SLOVENIJI

Božena Lipej

I UVOD

Direktiva INSPIRE je prva evropska direktiva na prostorskem področju in je bila po več letih naporih usklajevanj objavljena v Uradnem listu Evropske unije dne 25. aprila 2007 (L 108/1). Veljati je začela 15. maja 2007.

Namen direktive je določiti splošna pravila za vzpostavitev prostorske podatkovne infrastrukture v Evropski skupnosti/državah članicah za namene okoljskih politik. Prostorska podatkovna infrastruktura obsega metapodatke, zbirke prostorskih podatkov in povezane storitve, omrežne storitve in tehnologije, dogovore o souporabi, dostopu in uporabi podatkov, usklajevanje in spremljanje izvedbe. Kot prostorski podatki so opredeljeni: referenčni koordinatni sistem, ortofoto, katastrske parcele, stavbe, zemljepisna imena, naslovi, digitalni model višin, prometna omrežja, hidrografija, zavarovana območja, geologija, tla, naprave in objekti za monitoring okolja, za kmetijstvo in ribogojstvo, demografski podatki, zdravje in varnost prebivalstva, območja nevarnosti naravnih nesreč, ozračje, meteorološke značilnosti, habitati in biotopi, energetski in mineralni viri in drugi.

Evropska komisija je leta 2004 v grobem ocenila višino finančnih sredstev, potrebnih za implementacijo direktive za posamezno državo, in ta znaša do 150 mio EUR v obdobju implementacije (2009–2019).

Na Geodetski upravi Republike Slovenije (v nadaljevanju: geodetska uprava) smo strokovno in resno pristopili k analizi posledic in potrebnih ukrepov, ki jih zahteva direktiva pri delu v državni oziroma javni upravi. Z namenom prispevati k lažjim odločitvam resornega ministrstva smo pripravili gradivo o možnih in potrebnih aktivnostih za implementacijo direktive, ki predstavlja izhodišče za pripravljeni prispevek.

II IMPLEMENTACIJA DIREKTIVE INSPIRE

A) Prenos direktive v pravni red Republike Slovenije

Iz direktive izhaja na zakonodajnem področju obveznost uskladitve nacionalne zakonodaje z direktivo INSPIRE najkasneje do 15. maja 2009 in jo posredovati na Evropsko komisijo. Predlagamo pripravo novega krovnega zakona, ki bo pokrival področje prostorske podatkovne

infrastrukture v Sloveniji, definirane z direktivo INSPIRE, ter glede na zastopanost vsebin v direktivi uskladitve in dopolnitve resornih zakonov (geodetska uprava bo geodetsko področje uredila z novim zakonom o geoinformacijski infrastrukturi). Možna je tudi razširitev in dopolnitev Zakona o varstvu okolja, ker je na Ministrstvu za okolje in prostor v pripravi novela zakona, čeprav je zaradi časovnih terminov verjetno ta možnost že zamujena. Možna je tudi razširitev in preimenovanje predloga zakona o geoinformacijski infrastrukturi, ki je v pripravi v 2007 na geodetski upravi in ureja georeferenciranje v prostoru, z določili direktive INSPIRE.

B) Ureditev podatkov, povezovanja nosilcev podatkov, zagotovitev enotnega portala in storitev

Za implementacijo jedrnega dela direktive INSPIRE podajamo pomembnejša dejstva in predlagamo izhodišča, ki bi jih v minimalnem odzivu na implementacijo morali zagotoviti:

- v Evropski komisiji so v pripravi implementacijska pravila, ki bodo določila konkretno izvedbo direktive,
- obseg prostorskih podatkov direktive je naslednji: 34 različnih tem (Priloge I, II, III direktive), od tega jih vsaj 13 zagotavlja geodetska uprava (od teh jih je 8 temeljnih in so vsebovani v Prilogi I direktive, ki opredeljuje skupno 9 tem in ima največjo vsebinsko in časovno prioriteto),
- država bo morala zagotoviti vse prostorske podatke iz direktive na enem mestu prek enotnega prostorskega portala,
- geodetska uprava že danes nudi upravljavcem podatkov v uporabo portal prostor, prek katerega so geodetski podatki na voljo uporabnikom, in omrežne storitve (iskanje, pregledovanje, prenos podatkov), ki jih je geodetska uprava razvila v okviru distribucijskega sistema,
- pogoj za medsebojno povezljivost prostorskih podatkov je enolična identifikacija podatkov in nedvoumna lokacija v prostoru – geodetska uprava zagotavlja infrastrukturo: državni koordinatni sistem kot sestavni del evropskega koordinatnega sistema ter enotne identifikatorje prostorskih podatkov (stavba, parcela, naslovi, prostorske enote, gospodarska javna infrastruktura ...),
- podatki se bodo iz slovenskega prostorskega portala posredovali v geoportal INSPIRE na ravni Evropske skupnosti,
- geodetska uprava lahko koordinira zagotovitev vodenja metapodatkov, saj ima izkušnje z metapodatki za geodetske podatke in z vodenjem centralnega kataloga metapodatkov za prostorske podatke; predviden časovni okvir: do 15. maja 2008 se načrtuje sprejem implementacijskih pravil; do 15. maja 2010 bi morali biti v Sloveniji kreirani metapodatkovni opisi za prostorske podatke iz Prilog I in II ter do 15. maja 2013 za prostorske podatke iz Priloge III;
- glavni koordinator, po našem predlogu Ministrstvo za okolje in prostor – Direktorat za okolje, ki je največji uporabnik podatkov direktive, bi moral prevzeti vsebinsko koordinacijo in svetovanje upravljavcem prostorskih podatkov (za nosilca koordinacije sta primerna tudi: geodetska uprava, Ministrstvo za javno upravo) – poleg institucije je treba določiti tudi osebe, ki bodo dejansko izvajale koordinacijo.

C) Koordinacija v državi in poročanje za potrebe Evropske unije

Direktiva INSPIRE zahteva določitev nacionalne točke za stike za sodelovanje z Evropsko komisijo - predlagamo, da je to Ministrstvo za okolje in prostor - Direktorat za okolje, v povezavi z glavno koordinacijo, ki naj bi jo prevzel glede na zgornji predlog. Direktiva zahteva vzpostavitev koordinacijske strukture v državi članici Evropske unije - predlagamo, da Ministrstvo za okolje in prostor - Direktorat za okolje pripravi ustrezno strukturo, ki obsega medresorsko koordinacijsko skupino, ki jo vodi minister za okolje in prostor, člani pa so vodilni predstavniki nosilcev podatkov (po grobi oceni okoli 20 iz državne ravni, predstavniki lokalnih skupnosti ...). Medresorska koordinacijska skupina (imenuje jo Vlada Republike Slovenije) pripravi ukrepe za souporabo zbirk prostorskih podatkov in storitev v zvezi s prostorskimi podatki, podpira sklepanje dogovorov o souporabi podatkov med javnimi organi, spremlja vzpostavitev in uporabo nacionalne prostorske podatkovne infrastrukture, skrbi za celotno implementacijo direktive, ustanavlja podskupine za operativno izvajanje direktive, poroča Vladi Republike Slovenije o napredku in uskladi poročilo za Evropsko komisijo (prvo poročanje: 15. maja 2010, nato vsaka 3 leta do 15. maja 2014, nato vsakih 6 let). Geodetska uprava lahko nudi strokovno in tehnično pomoč pri vodenju medresorske koordinacijske skupine.

III IZKUŠNJE IZ DRUGIH EVROPSKIH DRŽAV

Pretežna večina evropskih držav je že začela z uvodnimi aktivnostmi, potrebnimi za implementacijo direktive INSPIRE, ali pa je še bolj načrtno pristopila k nadaljevanju aktivnosti na področju zagotavljanja nacionalne prostorske podatkovne infrastrukture, ki jo razvija v zadnjih letih. Skandinavske države so na tem področju naredile največ in na podlagi partnerstev sodelujejo pri poenotenem zagotavljanju večnamenskih podatkov za uporabnike; v dobro delujočih sistemih (kot npr. eNorway) imajo koordinacijsko in vodilno vlogo državne geodetske uprave. Na Hrvaškem je bil v letu 2007 sprejet Zakon o državni izmeri in o katastru nepremičnin, ki v posebnem poglavju obravnava nacionalno infrastrukturo prostorskih podatkov z vodilno koordinacijo državne geodetske uprave. Veliko evropskih državnih geodetskih uprav ima v pripravah na implementacijo direktive pomembno vlogo. EuroGeographics kot krovna evropska geodetska organizacija izvaja v sodelovanju s članicami priprave na implementacijo direktive INSPIRE in se v tej fazi usklajuje z evropskimi komisijami, ki pripravljajo implementacijska pravila, ter bo predvidoma ustanovila posebno delovno skupino, ki bo zainteresiranim geodetskim upravam pomagala pri pripravi zakonodaje za prenos direktive v nacionalni pravni red.

Vodilna koordinacija pri izvedbi direktive INSPIRE je strokovna in politična odločitev posamezne države; vodilno vlogo imajo v evropskih državah poleg državnih geodetskih uprav še okoljska ministrstva in geografsko ter prostorsko usmerjeni državni organi.

IV ZAKLJUČEK

Strokovne naloge, ki jih bo zahtevala implementacija direktive INSPIRE, so v osnovnih obrisih razumljive in bodo dorečene za vse podatkovne teme v bližnjem prihodnjem času, ko bodo izdelana in sprejeta implementacijska pravila, ki so v pripravi. Že v času priprave implementacijskih

pravil zainteresirane nacionalne in mednarodne organizacije sodelujejo in so pozvane h komentiranju nastajajočih izvedbenih dokumentov. Po nam znanih podatkih sta v ta proces v Sloveniji vključeni le dve instituciji, geodetska uprava in Agencija Republike Slovenije za okolje (delujeta kot LMO – »Legally Mandated Organization«).

Odločitev o koordinaciji direktive INSPIRE, o nosilcu priprave zakonodaje in operativnem izvajanju je politične narave. Pobuda je v rokah vodstvene strukture Ministrstva za okolje in prostor, ki se bo o novih zadolžitvah odločala na podlagi predloga geodetske uprave ter strateškega in dolgoročnega pogleda na uspešno zadovoljevanje domačih potreb in evropskih smernic. Pred geodetsko upravo in geodetsko službo so novi izzivi in zadolžitve, ne glede na obseg dejavnosti, ki ga bo v bodoče pokrivala na bolj formaliziranem prostorskem podatkovnem infrastrukturnem področju.

Literatura:

Direktiva INSPIRE in povezani dokumenti, <http://www.ec-gis.org/inspire/>

EuroGeographics, <http://www.eurogeographics.org/>

Interna delovna gradiva Geodetske uprave Republike Slovenije.

dr. Božena Lipej, univ. dipl. inž. geod.

Geodetska uprava Republike Slovenije, Zemljemerska ulica 12, SI-1000 Ljubljana

E-pošta: bozena.lipej@gov.si